

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

ECONOMIC SECURITY REGION: CONCEPT OF SATISFACTION

Гарькава В.Ф.

кандидат економічних наук, доцент,
перший проректор,
Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика

Harkava Viktoriia

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor,
First Vice Rector,
Pylyp Orlyk International Classical University

У статті надано визначення та обґрунтування поняття регіону як суб'єкта та об'єкта розвитку і утворення, що виконує соціально-економічну функцію держави, формує і реалізовує стратегічні цілі свого розвитку на внутрішньому та зовнішньому (національному і глобальному) рівнях шляхом інтеграції цілей зацікавлених сторін, а також відтворювальних циклів з урахуванням OEM (організаційно-економічного механізму) забезпечення економічної безпеки. Також надано визначення та обґрунтування поняття економічної безпеки регіону як стану його OEM, якому відповідає певний стан економіки, коли шляхом використання комплексу заходів і встановлення зв'язків між суб'єктами господарювання забезпечується відносна раціональна незалежність, динамічний розвиток економіки, її стійкість, самодостатність та конкурентоспроможність, економічна активність, захист економічних та соціальних інтересів.

Ключові слова: економічна безпека, регіон, організаційно-економічний механізм, заходи забезпечення економічної безпеки регіону, функції держави.

В статье дано определение и обоснование понятия региона как субъекта и объекта развития и образования, который выполняет социально-экономическую функцию государства, формирует и реализует стратегические цели на внутреннем и внешнем (национальном и глобальном) уровне путем интеграции целей заинтересованных сторон, а также производственных циклов с учетом OEM (организационно-экономического механизма) обеспечения экономической безопасности. Также дано определение и обоснование понятия экономической безопасности региона как состояния его OEM, которому соответствует определенное состояние экономики, когда путем использования комплекса мероприятий и установления связей между субъектами хозяйствования обеспечивается относительная рациональная независимость, динамичное развитие экономики, ее устойчивость, самодостаточность и конкурентоспособность, экономическая активность, защита экономических и социальных интересов.

Ключевые слова: экономическая безопасность, регион, организационно-экономический механизм, меры обеспечения экономической безопасности региона, функции государства.

In Ukraine, there is no consensus among scientists regarding the definition of the concept of the region and economic security of the region. After all, the precise definition of the concept of the region will make it possible to clearly distinguish the functions and tasks facing the latter. The definition of the concept of the economic security of the region is influenced by the processes taking place in this economic system, and the economic security of the region also determines: scientific and production and resource potential and their structure; institutional infrastructure; the social sphere, that is, the totality of the state, conditions and factors that characterize stability, stability and the possibility of consistent development of the region's economy in the framework of integration into the national economy. Therefore, the article defines and substantiates the concept of the region as a subject and object of development and education, fulfilling the socio-economic function of the state, forms and implements the strategic goals of its development at the internal and external (national and global) levels by integrating the goals of the interested parties, as well as reproductive cycles, taking into account the OEM (organizational and economic mechanism) ensuring economic security. Also, the definition of and justification of the concept of economic security of the region as a state of its OEM, which corresponds to a certain state of the economy, is given when the relative rational independence, dynamic economic development, its stability, self-sufficiency and competitiveness are ensured through the use of a set of measures and establishment of links between business entities, economic activity, protection of economic and social interests. The system of regional economic security is a combination

of property, economic interests, legal and ethical regulators, a combination of economic and regulatory entities aimed at sustainable, efficient, safe economic development. Integrated education for securing economic security today does not yet exist and needs to be created. Regional administration of the economy will play a leading role in this process as the initiator.

Key words: *economic security, region, organizational and economic mechanism, measures to ensure the economic security of the region, the functions of the state.*

Постановка проблеми. Функціонування регіональної економіки ринкового типу вимагає вирішення завдання створення економічно безпечних умов з метою забезпечення сталого розвитку. Для забезпечення успіху організаційно-економічних перетворень необхідно розробити більш раціональні підходи до формування ефективної системи територіального управління, головною функцією якого є гарантія економічно безпечного існування регіонів і держави загалом.

На сучасному етапі розвитку національної економіки все більшого значення починають набувати регіональні аспекти її безпеки. Недооцінка регіонального чинника належить до найбільш істотних причин нестійкого і нединамічного розвитку української економіки загалом. Значними джерелами загроз національній безпеці є нестабільні регіони. Офіційна невизначеність регіональної сфери у системі національної безпеки ускладнює реалізацію завдань державної регіональної політики. При цьому необхідно відзначити, що економічна безпека держави загалом залежить від економічної безпеки кожного окремого регіону як державоутворюючої одиниці. Економічні трансформації сприяють появі все більших можливостей на регіональному рівні. Регіони мають більшу, але ще недостатню самостійність у прийнятті політичних та економічних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням умов забезпечення економічної безпеки регіонів присвячені праці таких учених: В. Тамбовцева, В. Сенчагова, В. Ткаченка, Т. Іванюти, В. Похилюка, В. Третяк, А. Татаркіна.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Зокрема, визначення поняття регіон та економічна безпека регіону.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення єдиного поняття економічної безпеки регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В економічній літературі немає єдиного визначення поняття «регіон». У трактуванні сутності регіону та його меж одні автори як детермінанту розглядають економіко-географічні особливості та спільності території, інші – цілісність суспільного відтворення на території, треті – межі адміністративно-територіального розділення. Регіон також розглядається як суб'єкт господарчої діяльності (республіка, край, область), який є об'єктом державного управ-

ління. Під регіоном також розуміють суб'єкт та об'єкт розвитку й утворення, що виконує соціально-економічну функцію держави, формує і реалізовує стратегічні цілі свого розвитку на внутрішньому та зовнішньому (національному і глобальному) рівнях шляхом інтеграції цілей зацікавлених сторін, а також відтворювальних циклів з урахуванням OEM забезпечення економічної безпеки. Саме такі регіони з активною, цілеспрямованою поведінкою створюють державу із розвиненою економікою.

Регіон доцільно розглядати як територіальну систему та економічний простір тому, що він є основним компонентом, який пов'язує окремі елементи виробничих сил та забезпечує їм просторово-часові межі. Основними процесами, які підлягають економічному діагностуванню, є процеси, які порушують системний характер організації відтворювальних ресурсів; не забезпечують стійкості регіону як економічної системи та гальмують його динамічний розвиток у заданому напрямі; погіршують властивості регіонального економічного простору та порушують його єдність [37]. Зазначені процеси можна розглядати як структурні об'єкти управління з метою досягнення економічної безпеки регіону.

В економічній науці сьогодні немає єдиного визначення поняття «економічна безпека регіону». На сучасне розуміння сутнісних властивостей економічної безпеки регіону впливають процеси, які відбуваються в цій системі господарювання. Під регіональною економічною безпекою також розуміють здатність протистояти кризовим ситуаціям, що викликаються діями зовнішніх і внутрішніх чинників. Економічну безпеку регіону також визначає: науково-виробничий і ресурсний потенціали та їхня структура; інституційна інфраструктура; соціальна сфера, тобто сукупність стану, умов та чинників, які характеризують стабільність, стійкість та можливість послідовного розвитку економіки регіону в межах інтеграції в економіку країни.

Забезпечення економічної безпеки на рівні регіону – це безперервний процес, необмежений у часі. Економічна безпека такого складного об'єкта, як регіон, не може визначатися тільки станом економічної системи території, тому що в наступний момент система може не витримати впливу загроз і мати негативні наслідки розвитку. Також стан економічної системи здебільшого характеризується результативними економічними показниками, а оцінка процесу із забезпечення економічної безпеки залишається за межами. Найбільш доцільним вважається

Узагальнення наявних підходів до визначення поняття «економічна безпека регіону»

Автор	Поняття економічної безпеки регіону
З.В. Герасимчук, Н.С. Вавдіюк [24]	характеризується найбільш повним та раціональним використанням його економічного потенціалу, здатністю до самовідтворення, захищеністю від дії дестабілізуючих чинників, міцністю взаємозв'язків між елементами регіональної системи, що сприяє задоволенню економічних і соціальних інтересів населення регіону в руслі загальнодержавних інтересів
М.М. Єрмошенко [14]	стан економічного механізму, який характеризується збалансованістю і стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, його здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий і ефективний розвиток економіки і соціальної сфери
Т.М. Іванюта, [42]	залежить від ресурсного та виробничого потенціалу, інвестиційного забезпечення, ступеня економічної свободи, регіональної бюджетно-фінансової політики, рівня розвитку інфраструктури, наявності кадрів
В.В. Похилук [43]	здатність протистояти кризовим ситуаціям, що викликаються діями зовнішніх і внутрішніх чинників: науково-виробничий і ресурсний потенціали; інституційна інфраструктура; соціальна сфера; якість життя людей.
В.К. Сенчагов [2, с. 554]	забезпеченість життєздатності, а саме можливості постановки самостійної мети розвитку, відносної відособленості управління, наявності автономних систем ресурснакопичення і ресурсоспоживання або ступеня його захищеності від негативної зовнішньої дії; стан OEM регіону, який ґрунтується на держ. регіональній політиці та має за мету захист та реалізацію національних інтересів
В.Л. Тамбовцев [25]	стан економічної системи регіону у системі економічної безпеки держави
А.І. Татаркін [17]	сукупність властивостей економічної системи регіону, що забезпечують стабільність, стійкість, поступальний характер розвитку регіону, певну незалежність і водночас інтеграцію з економікою держави в умовах дестабілізуючого впливу загроз різного виду
В.Г. Ткаченко [41, с. 22]	сукупність стану, умов та чинників, які характеризують стабільність, стійкість та можливість послідовного розвитку економіки регіону в межах його інтеграції з економікою країни
В.В. Третьяк [44, с. 188]	стан регіону, за якого забезпечується гарантований захист регіональних інтересів і реалізується здатність системи регіональних економічних зв'язків натеper і на віддалену перспективу до стійкого розвитку
О.С. Шнипко [46]	складник національної економічної безпеки і безпека самостійної економічної системи; сукупність таких властивостей регіону, які забезпечують максимальний розмір внеску цього регіону в розвиток національної економіки та забезпечують розвиток регіональної економіки за умов дестабілізуючого впливу загроз

перехід до оцінювання стану організаційно-економічного механізму забезпечення регіональної економічної безпеки.

На нашу думку, економічна безпека регіону – це стан його OEM, якому відповідає певний стан економіки, коли шляхом використання комплексу заходів і встановлення зв'язків між суб'єктами господарювання забезпечується відносна раціональна незалежність, динамічний розвиток економіки, її стійкість, самодостатність та конкурентоспроможність, економічна активність, захист економічних та соціальних інтересів. Економічна безпека є також результатом функціонування системи економічних відносин між суб'єктами з приводу забезпечення економічної безпеки об'єкта – соціально-економічної системи.

Під економічною безпекою регіону слід розуміти стан OEM. Ефективний OEM дає змогу на регіональному рівні забезпечувати і зберігати ефективний соціально-економічний стан, який характеризується раціонально незалеж-

ною регіональною економічною політикою та динамічним розвитком у межах процесу забезпечення економічної безпеки з метою формування здатності протистояти та протидіяти дестабілізуючим загрозам економічній безпеці. Всі складники утворюють систему економічної безпеки регіону. Розглянемо систему регіональної економічної безпеки схематично (рис. 1).

Система регіональної економічної безпеки являє собою об'єднану відносинами власності, економічними інтересами, правовими та етичними регуляторами сукупність господарюючих та регулюючих суб'єктів, націлених на стійкий, ефективний, безпечний економічний розвиток. Інтегрованих утворень із забезпечення економічної безпеки сьогодні ще немає, і їх потрібно створювати. Головну роль в цьому процесі відіграватиме регіональне управління економікою як ініціатор.

Відповідний OEM виступає консолідованим управлінським інструментом, який підвищує ефективність процесу забезпечення економіч-

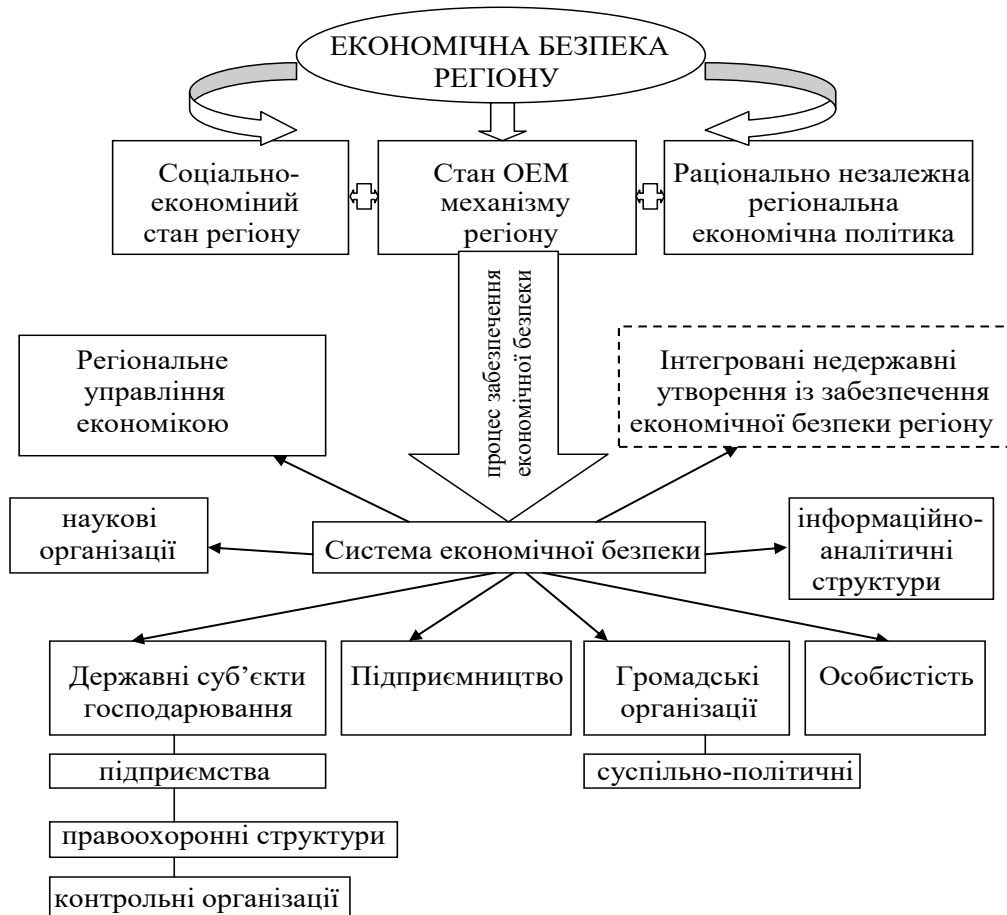

Рис. 1. Система регіональної економічної безпеки

ної безпеки. Державні структури регіонального рівня представлені в цій системі подвійним чином – як господарюючі суб'єкти і як суб'єкти управління, які забезпечують соціально-економічну стабільність території. Важливим є аспект формування економічної безпеки регіону з позиції взаємодії національних та регіональних інтересів, що повинно стати стрижнем усієї економічної політики української держави та виступати базою розроблення всіх основних політичних рішень. Шляхом економічного інтересу та своєї громадянської позиції в цій системі пред-

ставлена значна кількість найманих працівників. У сукупності всі учасники процесу забезпечення економічної безпеки являють собою населення території.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Аналіз категорії «економічна безпека регіону» показав, що вона багатоаспектна за своєю природою. Це зумовлено сукупністю геополітичних, економічних, екологічних, соціокультурних чинників, які потребують комплексного дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ткач В.О. Економічна безпека регіону як складова економічної безпеки держави. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2015. № 4(1). С. 113–120.
2. Варналій З. Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України. Київ, 2015. URL: <http://www.rnbo.gov.ua/news/25.html>. (дата звернення: 20.06.2019).
3. Музиченко А.С. Організаційно-економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності в АПК. *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 38–43.
4. «Про основи національної безпеки України», Київ, 2003. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>. (дата звернення: 19.06.2019).
5. Руссо Ж.Ж. Об общественном договоре. Трактаты. Москва, 1998. 416 с.
6. Корнійчук Л.Я. Історія економічних учень. Київ, 2015. URL: <http://library.if.ua/book/87/6134.html>. (дата звернення: 01.07.2019).
7. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ, 2016. 48 с.

8. Рузвельт Ф.Д. Беседы у камина. Москва, 2017. 408 с.
9. Ермошенко Н.Н. Определение угрозы национальным интересам в финансово-кредитной сфере. *Экономика Украины*. 1999. № 1. С. 4–12.
10. Афонцев С.А. Национальная экономическая безопасность: на пути к теоретическому консенсусу. *Мировая экономика и международные отношения*. 2016. № 10. С. 30–39.
11. Татаркин А. Экономическая безопасность как объект регионального исследования. *Вопросы экономики*. 1996. № 5. С. 78–89.
12. Павловський М.А. Засади національної безпеки України на перехідному етапі. *Голос України*. 1997. 3 квітня.
13. Сухоруков А.І. Система економічної безпеки держави: монографія. Київ, 2017. 685 с.